

Akhlaq-i zīstī

i.e., Bioethics Journal

2024; 14(39): e16

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

Investigating the Role of Moral Intelligence and Economic Literacy in Predicting the Quality of Life in Students

Masoud Hasani Alghar¹, Sepideh Mohammadifakhr^{2*}, Shirin Mehranfar²

1. Department of Accounting, Bozorgmehr University of Qaenat, Qaen, Iran.

2. Department of Counseling, Payame Noor University, Qazvin, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Improving the quality of life of students is very important for the scientific progress of the society. Also, one of the important responsibilities of the university, in addition to the academic progress of students, is to pay attention to the quality of life of students. Therefore, the present study was conducted to examine the role of moral intelligence and economic literacy in predicting the quality of life among students.

Methods: The present study was descriptive-correlational. The research population included all male and female undergraduate students of Farhangian University of Qazvin province in the academic year of 2022-23, of which 269 were selected by available sampling and answered questionnaires of Moral intelligence Lennick & Kiel (2007), economic literacy Safara et al. (2021), and quality of life Ware et al. (2001). Data analysis was done with Pearson's correlation test and multiple regressions with the help of SPSS 24 software.

Ethical Considerations: In this study, ethical principles including confidentiality, the anonymity of participants' information, and informed consent were observed.

Results: The results indicated a direct relationship between moral intelligence ($r = 0.746$) and economic literacy ($r = 0.604$) with students' quality of life. The components of moral intelligence explained 54.3% of the variance in quality of life, while economic literacy accounted for 36% of the variance ($P < 0.01$).

Conclusion: Based on the results, policymakers and higher education authorities should place greater emphasis on designing and enhancing educational programs focused on ethical concepts, such as moral intelligence, and financial education, including economic literacy, to facilitate improved student quality of life, economic growth, and sustainable societal development.

Keywords: Moral Intelligence; Economic Literacy; Quality of Life; Students

Corresponding Author: Sepideh Mohammadifakhr; **Email:** azammohamadifakhr@gmail.com

Received: January 20, 2024; **Accepted:** April 10, 2024; **Published Online:** November 16, 2024

Please cite this article as:

Hasani Alghar M, Mohammadifakhr S, Mehranfar SH. Investigating the Role of Moral Intelligence and Economic Literacy in Predicting the Quality of Life in Students. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2024; 14(39): e16.

بررسی نقش هوش اخلاقی و سواد اقتصادی در پیش‌بینی کیفیت زندگی دانشجویان

مسعود حسنی القار^۱، سپیده محمدی فخر^{۲*} ID، شیرین مهران‌فر^۲

۱. گروه حسابداری، دانشگاه بزرگمهر قانبات، قان، ایران.

۲. گروه مشاوره، دانشگاه پیام نور، قزوین، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: ارتقای کیفیت زندگی دانشجویان، برای پیشرفت علمی جامعه اهمیت به‌سزایی دارد، همچنین یکی از مسئولیت‌های مهم دانشگاه علاوه بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان، توجه به کیفیت زندگی دانشجویان است، بنابراین مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش هوش اخلاقی و سواد اقتصادی در پیش‌بینی کیفیت زندگی دانشجویان انجام شد.

روش: پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی دانشجویان دختر و پسر کارشناسی دانشگاه فرهنگیان استان قزوین در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۰۲ بودند که از این تعداد ۲۶۹ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های هوش اخلاقی Lennick & Kiel (۲۰۰۷ م.)، سواد اقتصادی صفا‌آرا و همکاران (۱۴۰۰ ش.) و کیفیت زندگی Ware و همکاران (۲۰۰۱ م.) پاسخ دادند. تحلیل داده‌ها با آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با کمک نرم‌افزار SPSS 24 انجام شد.

ملاحظات اخلاقی: در این مطالعه اصول اخلاقی شامل رازداری، محرمانگی اطلاعات شرکت‌کنندگان و رضایت آگاهانه رعایت شده است. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد بین هوش اخلاقی ($r=0/746$) و سواد اقتصادی ($r=0/604$) با کیفیت زندگی دانشجویان ارتباط مستقیم وجود داشت و مؤلفه‌های هوش اخلاقی، ۵۴/۳ درصد و سواد اقتصادی، ۳۶ درصد از واریانس کیفیت زندگی را تبیین می‌کنند ($P<0/01$).

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج، بایسته است سیاست‌گذاران و مسئولان نظام آموزش عالی توجه بیشتری به طراحی و ارتقای برنامه‌های آموزش مفاهیم اخلاقی، از جمله هوش اخلاقی و برنامه‌های آموزش مالی، از جمله سواد اقتصادی اختصاص دهند تا زمینه کیفیت زندگی بهتر دانشجویان، رشد اقتصادی و توسعه پایدار جامعه فراهم شود.

واژگان کلیدی: هوش اخلاقی؛ سواد اقتصادی؛ کیفیت زندگی؛ دانشجویان

نویسنده مسئول: سپیده محمدی فخر؛ پست الکترونیک: azammohamadifakhr@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۳۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۲؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۸/۲۶

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Hasani Alghar M, Mohammadifakhr S, Mehranfar SH. Investigating the Role of Moral Intelligence and Economic Literacy in Predicting the Quality of Life in Students. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2024; 14(39): e16.

مقدمه

ارتقای کیفیت زندگی دانشجویان، برای پیشرفت علمی اهمیت به سزایی دارد. همچنین یکی از مسئولیت‌های مهم دانشگاه علاوه بر اهتمام به پیشرفت تحصیلی دانشجویان، توجه به کیفیت زندگی آنان است (۱). کیفیت زندگی (Quality of Life) مجموعه‌ای از نیازهای جسمی، عاطفی، اجتماعی و امکانات زندگی است (۲). کیفیت زندگی به معنای احساسی است که فرد نسبت به رفاه اجتماعی، عاطفی و جسمی خود دارد و این احساس متأثر از میزان رضایت شخصی در موقعیت‌های مختلف زندگی است (۳). همچنین کیفیت زندگی نیز در یک مفهوم وسیع اجتماعی تعریف می‌شود که در آن فرد بر اساس تجربه و خصوصیات ژنتیکی با درک ذهنی از خوب یا بدبودن کیفیت زندگی را معنا می‌کند (۴). در واقع کیفیت زندگی افراد یکی از گام‌های ضروری و مثبت در برخورد با موقعیت‌های متفاوت زندگی نظیر چالش‌ها و مشکلات متعدد به شمار می‌رود و می‌تواند از تشدید آن‌ها جلوگیری کند (۵). کیفیت زندگی ادراک فرد از میزان رضایت و خشنودی در زندگی، سلامت خانوادگی، جسمانی و اجتماعی، امید به زندگی و سلامت روانی افراد مبتلا به اختلال یا بیمار است (۶).

عوامل مختلفی بر کیفیت زندگی تأثیرگذار هستند که از آن جمله می‌توان به هوش اخلاقی (Moral Intelligence) اشاره نمود، هوش اخلاقی خط سیر اخلاقی فرد در زندگی است و باعث رعایت اخلاق در تصمیم‌گیری‌ها می‌شود (۷). هوش اخلاقی دارای چهار بعد اساسی است که عبارت‌اند از: ۱- بعد معنوی که شامل بندگی خدا و آخرت‌گزینی؛ ۲- بعد اجتماعی که شامل مهربانی، صداقت، عدالت و احسان؛ ۳- بعد شناختی که شامل شناخت خدا، علم و تفکر و تدبیر؛ ۴- بعد معنوی، اجتماعی و فردی که شامل خویشتن‌داری است (۸). فردی که مفاهیم اخلاقی مانند اهمیت خویشتن‌داری، صبر و گذشت را در روابط بین فردی می‌آموزد، سازگاری اجتماعی بالاتری دارد. همچنین افرادی که از هوش اخلاقی بالایی برخوردارند، صمیمیت بیشتری نسبت به دیگران نشان می‌دهند، با دوستان خود مهربان هستند و رفتار مثبت آنان بیشتر است (۹). هرچه

هوش اخلاقی در افراد بالاتر باشد، علاوه بر تلاش برای رسیدن به خواسته‌های خود از راه صحیح، با همکلاسی‌ها و معلمان با سختی کمتری ارتباط برقرار می‌کنند و این توانایی باعث می‌شود مشکلات تحصیلی برای آن‌ها راحت‌تر از دوستانشان حل شود (۱۰). در مطالعات رابطه هوش اخلاقی با کیفیت زندگی در بیماران ام‌اس (۱۱)، کیفیت زندگی کاری پرستاران (۱۲)، کیفیت زندگی والدین (۱۳)، شکوفایی دانشجویان (۱۰) تأیید شده است.

از طرفی به نظر می‌رسد که ارتقای دانش اقتصادی یا سواد اقتصادی (Economic Literacy) نقش مهمی در کیفیت زندگی داشته باشد، چراکه زمانی که فرد از حداقل سواد اقتصادی برخوردار باشد، بهتر می‌تواند، زندگی اقتصادی و اجتماعی خود را مدیریت کند و کیفیت زندگی بهتری برخوردار باشد (۱۴)، اگرچه سواد مالی و اقتصادی با هم مورد بحث قرار می‌گیرند، داشتن سواد مالی به معنای سواد اقتصادی نیست و سواد مالی زیرمجموعه و بخشی از سواد اقتصادی است و به ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، نگرش و رفتار لازم برای تصمیم‌گیری‌های مالی گفته می‌شود که در نهایت منجر به رفاه مالی شخصی می‌شود (۱۵)، اما سواد اقتصادی شامل دریافت اطلاعات و آموزش در زمینه تصمیم‌گیری اقتصادی در موضوعاتی مانند بودجه‌بندی و درک مفاهیم اساسی اقتصادی و سایر مفاهیم مانند سود و زیان، سرمایه، رشد سرمایه، کمبود، تعامل عرضه و تقاضا و... است (۱۶). سواد اقتصادی شامل توانایی کسب درآمد بدون ریسک با در نظر گرفتن پیامدهای تصمیمات شخصی بر درآمد فعلی و آینده، جهت‌گیری در بازار کار، توانایی تصمیم‌گیری در مورد هزینه‌ها و... است (۱۷). پژوهش‌ها از رابطه علی آموزش اقتصاد با قصد کارآفرینی دانشجویان (۱۸)، رابطه سواد مالی با کیفیت زندگی سالمندان (۱۹) و تأثیر آموزش اقتصاد بر سواد مالی و تصمیم‌گیری دانشجویان (۲۰) حکایت دارند.

دانشجویان به عنوان سازندگان و سرمایه‌های آینده هر کشور شناخته می‌شوند. یکی از وظایف مهم دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی - آموزشی، تربیت نیروی انسانی توانمند برای پاسخگویی به نیازهای متنوع فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، رفاهی و

کمتر ضعیف است. لنیک و کیل، در مطالعه خود روایی محتوایی را مطلوب و پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ گزارش نمودند (۲۲). در پژوهش سیادت و همکاران، روایی به روش تحلیل عاملی چهار مؤلفه تأیید شد و پایایی کل به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۴ به دست آمد (۲۳). در مطالعه حاضر پایایی کل پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد.

۲. پرسشنامه سواد اقتصادی: این پرسشنامه ۲۰ سؤالی توسط صف‌آرا و همکاران (۱۴۰۰ ش.) ساخته شده و سؤالات پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (کاملاً موافقم نمره ۵، موافقم نمره ۴، نسبتاً موافقم نمره ۳، مخالفم نمره ۲، کاملاً مخالفم نمره ۱) نمره‌گذاری می‌شود، دامنه نمرات بین ۱۰۰-۲۰ هست و نمرات بالاتر نشان‌دهنده سواد اقتصادی بیشتر است و برعکس. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مذکور توسط اساتید دانشگاه تأیید شده و پایایی پرسشنامه مذکور به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد (۱۴). در مطالعه حاضر پایایی کل پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد.

۳. پرسشنامه کیفیت زندگی: این پرسش ۱۲ سؤالی توسط ویر (Ware) و همکاران (۲۰۰۱ م.) طراحی شد و دارای ۸ زیرمقیاس می‌باشد و با توجه به تعداد کم گویه‌ها اغلب نمره کلی فرد مورد استفاده قرار می‌گیرد. این پرسشنامه کیفیت زندگی را از نظر درک کلی از سلامتی خود، عملکرد فیزیکی، سلامت جسمانی، مشکلات هیجانی، درد جسمانی، عملکرد اجتماعی، نشاط و انرژی حیاتی و سلامت روان مورد بررسی قرار می‌دهد. برای به دست‌آوردن نمره کل کیفیت زندگی، جمع تمامی سؤالات مورد بررسی قرار می‌گیرند. برای نمره‌گذاری این پرسشنامه، عددی که در کنار هر گزینه انتخابی قرار دارد، نشان‌دهنده نمره آن گزینه است و نمره‌دهی سؤالات ۱، ۸، ۱۰ و ۱۱ آن به صورت معکوس است. دامنه نمرات این آزمون ۴۸-۱۲ در نوسان بوده و نمره ۱۲ تا ۲۴ به عنوان کیفیت زندگی ضعیف، نمره ۲۵ تا ۳۶، کیفیت زندگی متوسط و نمره ۳۷ تا ۴۸، کیفیت زندگی خوب در نظر گرفته

سیاسی جامعه است (۲۱). زندگی دانشگاهی یکی از دوره‌های طلایی انتقال به بزرگسالی محسوب می‌شود، زیرا تجربه زندگی مستقل، سبک زندگی متغیر، پیامدهای سریع و زندگی خوابگاهی، از جمله چالش‌های دانشجویی هستند که می‌تواند اثرات منفی بر کیفیت زندگی دانشجویان بگذارد. از این رو توجه به نقش عوامل مؤثر در کیفیت زندگی دانشجویان لازم و ضروری است. از سویی مرور پیشینه پژوهش نشان داد که در زمینه نقش هوش اخلاقی و سواد اقتصادی در کیفیت زندگی دانشجویان، مطالعه‌ای به صورت مستقیم انجام نشده است و انجام مطالعه حاضر یکی از اولین پژوهش‌ها در زمینه ارتباط متغیرهای مذکور در جامعه هدف هست. بنابراین مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش هوش اخلاقی و سواد اقتصادی در پیش‌بینی کیفیت زندگی دانشجویان انجام شد و به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا هوش اخلاقی و سواد اقتصادی در پیش‌بینی کیفیت زندگی دانشجویان نقش دارند؟

روش

پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی دانشجویان دختر و پسر کارشناسی دانشگاه فرهنگیان استان قزوین در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۰۲ بودند (۹۰۰ نفر) که بر اساس جدول مورگان و کرجسی تعداد ۲۶۹ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به پرسشنامه‌های مطالعه پاسخ دادند. معیارهای ورود شامل رضایت آگاهانه و تمایل به همکاری در پژوهش و داشتن سلامت روان بر اساس پرونده مشاوره و معیارهای خروج شامل عدم رضایت برای شرکت در پژوهش و ناقص بودن پرسشنامه بود. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه‌های زیر بودند:

۱. پرسشنامه هوش اخلاقی: این پرسشنامه ۴۰ سؤالی توسط Lennick & Kiel (۲۰۰۷ م.) ساخته شده که چهار مؤلفه درستکاری، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی و بخشش را در طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (هرگز: نمره یک تا تمام اوقات: نمره ۵) می‌سنجد. دامنه نمرات بین ۴۰ تا ۲۰۰ است و نمره ۹۰ تا ۱۰۰ عالی، ۸۰ تا ۸۹ خیلی خوب، ۷۰ تا ۷۹ خوب و ۶۹ و

تحلیل داده‌ها در تحلیل توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و در تحلیل استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه) با کمک نرم‌افزار SPSS 24 استفاده شد.

یافته‌ها

بر اساس نتایج از بین افراد شرکت‌کننده ۱۷۶ نفر پسر (۶۵/۴ درصد)، ۹۳ نفر دختر (۳۴/۶ درصد) بودند. همچنین ۸۲ نفر متأهل (۳۰/۵ درصد) و ۱۸۷ نفر مجرد (۶۹/۵ درصد) بودند. بیشترین دامنه سنی آزمودنی‌ها بین ۲۰-۲۱ سال با ۱۹۱ نفر (۷۱ درصد) بود. در جدول ۱، نتایج مربوط به یافته‌های توصیفی و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

می‌شود، در مطالعه سازندگان پرسشنامه روایی به روش تحلیل عاملی تأیید و پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد (۲۴). در مطالعه منتظری و همکاران (۲۰۰۹ م.)، روایی همگرا تأیید و پایایی نمره کیفیت زندگی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمد (۲۵). در مطالعه حاضر پایایی کل پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۴ به دست آمد.

روش اجرای پژوهش بدین‌صورت بود که پرسشنامه‌ها به صورت گسترده توزیع شد. پیش از آغاز پژوهش اطلاعات کامل درباره هدف، مطالعه موضوع و نحوه استخراج و تحلیل داده‌ها در اختیار پژوهشگران قرار گرفت و تأکید شد که نیازی به درج نام نیست و پرسشنامه‌ها کدگذاری می‌گردد. جهت

جدول ۱: یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین هوش اخلاقی و سواد اقتصادی با کیفیت زندگی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
درستکاری	31.21	5.050	۱						
مسئولیت‌پذیری	29.07	5.760	۰/۵۸۵**	۱					
دلسوزی	25.83	5.323	۰/۵۷۸**	۰/۵۵۱**	۱				
بخشش	26.42	4.135	۰/۶۱۶**	۰/۶۶۲**	۰/۶۵۰**	۱			
هوش اخلاقی	112.54	17.001	۰/۸۲۶**	۰/۸۴۷**	۰/۸۳۰**	۰/۸۵۵**	۱		
سواد اقتصادی	59.48	9.301	۰/۶۴۴**	۰/۴۸۳**	۰/۷۰۰**	۰/۶۳۹**	۰/۷۳۰**	۱	
کیفیت زندگی	26.89	3.042	۰/۶۰۳**	۰/۶۱۸**	۰/۶۲۸**	۰/۶۴۷**	۰/۷۴۶**	۰/۶۰۴**	۱

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵؛ ** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

کولموگروف اسمیرنوف، پیش‌فرض رد شدن هم‌خطی چندگانه بر اساس مقدار عامل تورم واریانس و پیش‌فرض رد شدن همبستگی باقی‌مانده‌ها بر اساس مقدار دوربین واتسون بود، لذا شرایط استفاده از تحلیل رگرسیون چندگانه وجود دارد.

بر اساس نتایج جدول ۱، همبستگی بین هوش اخلاقی و سواد اقتصادی با کیفیت زندگی مثبت و معنی‌دار بود، یعنی بین هوش اخلاقی و سواد اقتصادی با کیفیت زندگی دانشجویان ارتباط مستقیم وجود داشت ($p < 0.01$).

بررسی پیش‌فرض‌های تحلیل رگرسیون چندگانه حاکی از برقرار بودن پیش‌فرض تأیید شدن نرمال بودن بر اساس آزمون

جدول ۲: تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی کیفیت زندگی از طریق هوش اخلاقی

مدل	B	SE	Beta	t	مقدار احتمال	R	مجدور R تعدیل شده	F	p
ثابت	11.901	1.280		9.297	0.001	۰/۷۴۷	۰/۵۴۳	۳۹/۳۶۵	۰/۰۱
درستکاری	0.114	0.049	0.189	2.306	0.023				
مسئولیت‌پذیری	0.128	0.044	0.242	2.882	0.005				
دلسوزی	0.144	0.047	0.252	3.041	0.003				
بخشش	0.152	0.068	0.206	2.234	0.027				

در جدول ۲، مقدار F به دست‌آمده برای بررسی مدل رگرسیونی برابر با ۳۹/۳۶۵ بود که در سطح آلفای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار بود، مقدار مجدور R تعدیل‌شده برابر با ۰/۵۴۳ به دست آمد که نشان داد مؤلفه‌های هوش اخلاقی، ۵۴/۳ درصد از واریانس کیفیت زندگی را تبیین می‌کنند. مقدار ضریب رگرسیونی استانداردشده (Beta) برای درستکاری

($\beta=۰/۱۸۹$, $p<۰/۰۵$)، مسئولیت‌پذیری ($\beta=۰/۲۴۲$, $p<۰/۰۱$)، دلسوزی ($\beta=۰/۲۵۲$, $p<۰/۰۱$) و بخشش ($\beta=۰/۲۰۶$) است، لذا نتیجه گرفته شد که هوش اخلاقی به شکل مثبت و معنی‌داری کیفیت زندگی دانشجویان را پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۳: تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی کیفیت زندگی از طریق سواد اقتصادی

مدل	B	SE	Beta	t	مقدار احتمال	R	مجدور R تعدیل شده	F	p
ثابت	15.136	1.387		10.911	0.001	۰/۶۰۴	۰/۳۶۰	۷۳/۵۶۵	۰/۰۱
سواد اقتصادی	0.198	0.023	0.604	8.577	0.001				

در جدول ۳، مقدار F به دست‌آمده برای بررسی مدل رگرسیونی برابر با ۷۳/۵۶۵ بود که در سطح آلفای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار بود، مقدار مجدور R تعدیل‌شده برابر با ۰/۳۶۰ به دست آمد که نشان داد سواد اقتصادی، ۳۶ درصد از واریانس کیفیت زندگی را تبیین می‌کند. مقدار ضریب رگرسیونی استانداردشده (Beta) برای سواد اقتصادی ($\beta=۰/۶۰۴$, $p<۰/۰۱$) است، لذا نتیجه گرفته شد که سواد اقتصادی به شکل مثبت و معنی‌داری کیفیت زندگی دانشجویان را پیش‌بینی می‌کند.

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش هوش اخلاقی و سواد اقتصادی در پیش‌بینی کیفیت زندگی دانشجویان انجام شد.

نتایج نشان داد همبستگی بین هوش اخلاقی با کیفیت زندگی مثبت و معنی‌دار بود و نتایج ضریب رگرسیونی استانداردشده نشان داد که مؤلفه‌های هوش اخلاقی به شکل مثبت و معنی‌داری کیفیت زندگی دانشجویان را پیش‌بینی می‌کنند. در زمینه یافته فوق در جامعه دانشجویان مطالعه‌ای به صورت مستقیم انجام نشده است، اما با نتایج مطالعات مشابه در این زمینه همسو است. یافته‌های پژوهش محمدپور (۱۴۰۰ ش.) نشان داد که هوش اخلاقی و مؤلفه‌های آن با کیفیت زندگی بیماران ام‌اس همبستگی مثبت و معناداری دارد (۱۱). نتایج مطالعه‌ای در همین راستا، نشان داد که متغیر هوش اخلاقی و خرده‌مقیاس‌های آن در تبیین کیفیت زندگی والدین دارای کودکان ناتوانی یادگیری ۴۱/۶ درصد سهم داشتند (۱۳). پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۳ ش.) نشان داد بین

مؤلفه‌های هوش اخلاقی باکیفیت زندگی کاری - خانگی، کیفیت زمینه کاری و کیفیت دنیای کاری پرستاران ارتباط مثبت معنی‌داری وجود دارد (۱۲). در تبیین یافته فوق می‌توان گفت افراد با هوش اخلاقی بالا دارای ویژگی‌هایی مانند مدیریت و تنظیم افکار، انتخاب منطقی و رفتار منصفانه، همدل‌بودن، عدم پذیرش گزینه‌های غیر اخلاقی، مبارزه با بی‌عدالتی، رفتار محترمانه و درک دیگران هستند، زمانی که افراد در تعاملات روزمره خود، اصول اخلاقی را در نظر بگیرند و در روابط خود از آن به عنوان معیار یاد کنند و برای جلب رضایت اطرافیان خود تلاش کنند، ممکن است محافظتی در برابر مشکلات باشد. این افراد کارآمد هستند و عادات فکری خاص خود را دارند که آن‌ها را سازنده و کارآمد می‌کند. افراد با اخلاق تعهد به آرمان‌های اخلاقی و ظرفیت مناسبی برای یادگیری از دیگران دارند. آن‌ها در تعقیب اهداف اخلاقی صادقانه و دقیق عمل می‌کنند و برای رسیدن به اهداف اخلاقی حاضرند منافع شخصی خود را به خطر بیندازند (۲۶)، علاوه بر این، رعایت هنجارهای اجتماعی، قوانین و آداب و سنن، رفتار منصفانه، احترام، پذیرش دیگران و مسئولیت‌پذیری از ویژگی‌های بارز آن‌هاست که در مجموع این ویژگی‌ها باعث می‌شود که فرد احساس رضایت درونی و در نهایت رضایت از زندگی کند (۱۰) و در نتیجه کیفیت زندگی بهبود می‌یابد. در تبیینی دیگر می‌توان گفت هوش اخلاقی توانایی ذهنی انسان‌ها را در قالب‌بندی اصول و ارزش‌های انسانی، اهداف و ارزش‌های خود نشان می‌دهد، بنابراین می‌توان گفت که افراد با دیدگاهی مبتنی بر باورهای قوی، صداقت، مسئولیت‌پذیری، بخشش و شفقت از هوش اخلاقی بالاتری برخوردارند که این باعث می‌شود تا تحمل و خویشتن‌داری خود را افزایش دهند، در نتیجه با افزایش احساس رضایت درونی فرد، به تبع کیفیت زندگی افزایش می‌یابد.

همچنین، نتایج نشان داد بین سواد اقتصادی باکیفیت زندگی دانشجویان ارتباط مستقیم وجود داشت و نتایج ضریب رگرسیونی استاندارد شده نشان داد سواد اقتصادی به شکل مثبت و معنی‌داری کیفیت زندگی دانشجویان را پیش‌بینی

می‌کند. در زمینه نتیجه به دست‌آمده پژوهشی به صورت مستقیم انجام نشده است، اما با نتایج مطالعات مرتبط در این زمینه همخوانی دارد، پژوهش پاشایی و همکاران (۱۴۰۲ ش.) نشان داد آموزش اقتصاد از طریق سواد مالی بر قصد کارآفرینی دانشجویان تأثیر دارد (۱۸). نتایج مطالعه‌ای دیگر نشان داد آموزش اقتصاد از طریق سواد مالی بر ترجیحات ریسک، ترجیحات اجتماعی، باورهای احتمالی و وضعیت اجتماعی - اقتصادی دانشجویان تأثیر معناداری داشت (۲۰). نتایج مطالعه کیایی و همکاران (۱۴۰۱ ش.) نشان داد سواد مالی با نقش میانجی‌گری رضایت مالی، ارتباط مثبتی با کیفیت زندگی سالمندان بازنشسته دارد (۱۹). در تبیین نتیجه به دست‌آمده می‌توان گفت سواد اقتصادی شامل توانایی در جهت کسب درآمد بدون ریسک با توجه به عواقب تصمیمات شخصی بر درآمد در حال حاضر و آینده، جهت‌گیری در بازار کار، توانایی تصمیم‌گیری در مورد هزینه‌ها و... است؛ به طور کلی سواد اقتصادی دانش کار و درک مفاهیم و نظریه‌های اساسی اقتصادی در شرایط زندگی واقعی (نه فقط در کلاس درس) است (۲۷). همچنین سواد اقتصادی مفاهیمی از جمله حفظ و توسعه ثروت فردی و جامعه، معیشت فردی، دانش قوانین کسب و کار، پرهیز از بطالت و بیکاری؛ داشتن روحیه کارآفرینی، پرهیز از اسراف و تبذیر و توجه به تحول در مشاغل و حرفه‌ها را دربر می‌گیرد (۲۸)، در واقع سواد اقتصادی به چگونگی ادراکات دانش اقتصادی یک فرد می‌پردازد و به او در جهت کیفیت زندگی انگیزه می‌دهد. در تبیینی دیگر می‌توان گفت سواد اقتصادی تغییر نگرش، تغییر عملکرد و سبک زندگی شخصی افراد را دگرگون کرده و گستره زندگی آن‌ها منتج از این تحول و باواسطه بر عوامل دیگر اثر می‌گذارد. در کیفیت زندگی تنها سواد اقتصادی تأثیرگذار نیست و عوامل محیطی، اجتماعی و سایر عوامل نیز اثرگذار هستند، اما موضوع سواد اقتصادی به سبب ارتباط مستقیمی که با تغییر نگرش و شناخت دارد، می‌تواند ساختار سبک زندگی و رفتارهای متأثر از آن را به طور ثابت شکل و ارتقا بخشد. از سویی دیگر تغییرات ایجاد شده ناشی از سواد اقتصادی در گستره زندگی افراد عوامل محیطی و اجتماعی را

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

اطلاعات جامع در رابطه با دلایل تحقیق، نتایج، حفظ محرمانگی و نحوه انجام تحقیق به افراد داده شد و رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان اخذ گردید.

نیز می‌تواند تحت‌الشعاع قرار داده و سیکل مثبتی از رشد و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی را ایجاد کند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این مطالعه می‌تواند به عنوان معیاری برای توجه بیشتر به مباحث اخلاقی، از جمله هوش اخلاقی و سواد اقتصادی در جهت ارتقای کیفیت زندگی دانشجویان در نظر گرفته شود، بنابراین پیشنهاد می‌شود که سیاستگذاران و مسئولان نظام آموزش عالی توجه بیشتری به طراحی و ارتقای برنامه‌های آموزش مفاهیم اخلاقی، از جمله هوش اخلاقی و برنامه‌های آموزش مالی، از جمله سواد اقتصادی اختصاص دهند تا زمینه کیفیت زندگی بهتر دانشجویان، رشد اقتصادی و توسعه پایدار جامعه فراهم شود.

از جمله محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به انجام مطالعه بر روی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان قزوین و روش نمونه‌گیری در دسترس اشاره نمود که بر این اساس، تعمیم آن به سایر دانشجویان بایستی با احتیاط صورت گیرد، بنابراین به منظور قابلیت تعمیم‌پذیری و امکان مقایسه نتایج مشابه، پژوهش مذکور در بین دانشجویان سایر دانشگاه‌ها نیز اجرا گردد و در مطالعات آینده از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی استفاده شود.

مشارکت نویسندگان

مسعود حسنی القار: تدوین مقاله.

سپیده محمدی‌فخر: گردآوری و جمع‌آوری داده‌ها، ویراستاری مقاله.

شیرین مهران‌فر: تحلیل آماری داده‌ها.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

References

1. Farsad Asadi F, Abolghasemi S, Shafiee Sabet M. The Effects of Spiritual Intelligence Training on the Quality of Life and Happiness of Medical Students. *Journal of Isfahan Medical School*. 2023; 41(727): 575-583. [Persian]
2. De Rui M, Tarzia V, Mazzochin M, Bertocco A, Ceolin C, Trevisan C, et al. Surgical aortic valve replacement in elderly patients: Effects on physical performance, cognitive function and health-related quality of life. *Aging Clinical and Experimental Research*. 2022; 34(3): 643-652.
3. Song MY, Park MJ. Relationship between Uncertainty and Health-related Quality of Life in Elderly Patients Undergoing Total Knee Arthroplasty: The Mediating Effects of Sense of Coherence and Social Support. *Journal of Korean Academy of Fundamentals of Nursing*. 2022; 29(3): 284-294.
4. Amraei K, Papi F, Tahoonei M. Predicting the quality of life in women with Multiple Sclerosis based on coping styles, social support and sexual perversion mediated by resilience. *Scientific Journal of Nursing, Midwifery and Paramedical Faculty*. 2021; 7(1): 12-24. [Persian]
5. Najafi E, Mosavipour S, Sajadi Nezhad MS. The effectiveness of intervention program of meaning therapy on general well-being, resilience and quality of life of patients with multiple sclerosis. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ)*. 2023; 11(12): 85-96. [Persian]
6. Tokay Argan M, Mersin S. Life satisfaction, life quality and leisure satisfaction in health professionals. *Perspectives in Psychiatric Care*. 2021; 57(2): 660-666.
7. Bao Z, Zhang W, Lai X, Sun W, Wang Y. Parental attachment and Chinese adolescents' delinquency: The mediating role of moral disengagement. *Journal of Adolescence*. 2015; 44: 37-47.
8. Namvar J, Azarbajehani M. Analysis of moral intelligence and its components based on narrations. *Political Sociology of Iran*. 2022; 5(10): 871-887. [Persian]
9. Gini G, Pozzoli T, Hymel S. Moral disengagement among children and youth: A meta-analytic review of links to aggressive behavior. *Aggressive Behavior*. 2014; 40(1): 56-68.
10. Ashouri R, Bahari F, Namvar H. Predicting Flourishing of Students based on Moral Intelligence, Wisdom, Critical Thinking According to the Mediating Role of Hope. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ)*. 2023; 12(5): 129-138. [Persian]
11. Mohammadpour F. The Relationship between Moral Intelligence and Self-Compassion with Quality of Life in Patients with Multiple Sclerosis (MS). *Journal of Ethics in Science and Technology*. 2021; 16(1): 30-35. [Persian]
12. Mohamadi J, Ghazanfari F, Azizi A. Relationship between moral intelligence and nurses' quality of work life. *Iran Journal of Nursing*. 2014; 27(90): 54-64. [Persian]
13. Narimani M, Ghaffari M. The role of moral and social intelligence in predicting resiliency and quality of life in parents of children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 2016; 5(2): 106-128. [Persian]
14. Safara M, Salmabad M, Tayarani rad A. Investigating the role of literacy in quality of life and economic literacy of prisoners. *Bi-quarterly Journal of Educational Studies NAMA*. 2021; 18(0): 29-38. [Persian]
15. Lusardi A, Mitchell OS. The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *American Economic Journal: Journal of Economic Literature*. 2014; 52(1): 5-44.
16. Förster M, Zlatkin-Troitschanskaia O, Happ R. *Adapting and Validating the Test of Economic Literacy to Assess the Prior Economic Knowledge of First-Year Students in Business and Economic Studies in Germany*. Boston: AEA; 2015.
17. Asad MU, Zulfikar R. Economic Literacy Levels: A Case Study in Indonesian University. *Econder International Academic Journal*. 2020; 4(1): 190-202.
18. Pashaei A, Hassani M, Mohajeran B, Shahbazi K. Investigate the causal relationship between economics education and financial literacy, decision-making skills and entrepreneurial intention of students. *Iranian Journal of Engineering Education*. 2023; 25(97): 1-23. [Persian]
19. Kiaei M, Mohammadi F, Hosseinkhani Z, Motalebi SA. Assessing Mediating Role of Financial Satisfaction in the Relationship of Financial Literacy With Quality of Life in Retired Older Adults. *Salmand: Iranian Journal of Ageing*. 2022; 17(3): 322-337. [Persian]
20. Pashaei A, Hassani M, Mohajeran B, Shahbazi K. Analyzing the effect of economics education on students' financial literacy and decision-making with the moderating role of the family's socio-economic

status. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education. 2023; 29(4): 19-35. [Persian]

21. Arabpour Dahouei A, Abdi M, Mirzakhani Araghi N. The Relationship between Emotional Intelligence and Quality of Life among Students of Shahid Beheshti University of Medical Sciences in 2021: A Short Report. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences. 2023; 22(8): 897-906. [Persian]

22. Lennick D, Kiel F. Moral intelligence: Enhancing business performance and leadership success. Pearson Prentice Hall; 2007.

23. Siadat S, Kazemi I, Mokhtaripour M. Relationship between Moral Intelligence and the Team Leadership in Administrators from Faculty Members` Point of View at the Medical Sciences University of Isfahan 2008-09. Journal of Health Administration. 2009; 12(36): 61-68. [Persian]

24. Ware J, Kosinski M, Keller S. SF-36 physical and mental health summary scales. A User's Manual. 2001; 1994.

25. Montazeri A, Vahdaninia M, Mousavi SJ, Omidvari S. The Iranian version of 12-item Short Form Health Survey (SF-12): Factor structure, internal consistency and construct validity. BMC Public Health. 2009; 9(1): 1-10. [Persian]

26. Tanner C, Christen M. Moral intelligence: A framework for understanding moral competences. Empirically informed ethics: Morality between facts and norms. Springer; 2013. p.119-136.

27. Pandey C. Bhattacharya. Economic literacy of senior secondary school teachers: A field study. Journal of All India Association for Educational Research. 2012; 24(1): 1-15.

28. Mirarab R, Hajitabar M, Arianfar S. Analysis of Economic Literacy Components of Secondary School Textbooks from the Viewpoint of Teachers and Students. Journal of Educational Planning Studies. 2019; 7(14): 121-132. [Persian]